

MOGUĆNOSTI ZA RAZVOJ EKO I ETNO TURIZMA U OPŠTINI BARAJEVO

Teodora Popović¹

Apstrakt: U savremenom svetu turizam predstavlja jedan od najvažnijih izvora prihoda nekog prostora. Sa povećanjem turističke tražnje raste i antropopresija, odnosno negativan uticaj čoveka na životnu sredinu. Kako očuvanje zdrave životne sredine zauzima prioriteto mesto, u novije vreme sve veća pažnja posvećuje se eko i etno turizmu, kao oblicima održivog turizma. To podrazumeva uživanje u prirodnom i kulturnom nasleđu kraja uz očuvanje ekosistema i zadovoljenje ekonomskih potreba lokalnog stanovništva. Zahvaljujući nerazvijenoj industriji, opštinu Barajevo odlikuju očuvana priroda, nezagađen vazduh i bogatstvo biljnog i životinjskog sveta. Osim prirodnog, ističe se i njeno etnološko nasleđe. Ako se u obzir uzme i blizina Beograda, uočava se jasan potencijal ove opštine za budući razvoj. Ideja ovog rada jeste da se, kroz detaljnu analizu i terenska istraživanja, predstavie mogućnosti za razvoj eko i etno turizma na teritoriji opštine Barajevo, u cilju zaštite životne sredine i jačanja njenih turističkih potencijala.

Ključne reči: eko turizam, etno turizam, održivi razvoj, opština Barajevo

THE POTENTIAL OF ECO AND ETHNO TOURISM DEVELOPMENT IN THE MUNICIPALITY OF BARAJEVO

Abstract: In the modern world, tourism represents one of the most important sources of income. As tourist demand increases, so does the anthropopressure, or negative human impact on the environment. Since preservation of a healthy environment is a top priority, nowadays more attention is given on eco and ethno tourism, as forms of sustainable tourism. It involves enjoying the natural and cultural heritage of the area while preserving the ecosystems and meeting the economic needs of the local community. Due to the undeveloped industry, the municipality of Barajevo is characterized by preserved nature, unpolluted air and richness of flora and fauna. Besides natural, its ethnological heritage stands out as well. Taking into account the proximity of Belgrade, the potential for future development of this municipality is evident. The idea of this research is to present the potential of eco and ethno tourism development in the territory of the municipality of Barajevo with the aim of environment protection and enriching its tourism potential, all based on thorough analysis and field research.

Keywords: eco tourism, ethno tourism, sustainable development, municipality of Barajevo

¹ student master akademskih studija Geografija, Univerzitet u Beogradu – Geografski fakultet, Studentski trg 3/III, 11000 Beograd, e-mail: teodora.popovic.96@gmail.com

UVODNA RAZMATRANJA

U Regionalnom prostornom planu AP Beograda navodi se da je osnovni cilj zaštite, prostornog uređenja i razvoja grada Beograda u korelaciji sa njegovim metropolitenom organizovano aktiviranje regionalnih prostornih potencijala grada Beograda, zasnovano na principima održivog razvoja. Osnovni cilj praćen je brojnim strateškim zadacima prostornog razvoja Grada, koji, između ostalog, obuhvataju Čuvanje i poboljšanje prirodnih i kulturnih vrednosti kao i specifičnosti predela i jačanje identiteta grada Beograda, Zaštitu, obnovu i unapređenje prirodne i životne sredine, degradirane i ugrožene uticajem ljudskih aktivnosti, Profilisanje beogradskog metropolitena kroz specijalizaciju ekonomskih aktivnosti, naročito uslužnih delatnosti. Samim tim, turizam i zaštita prostora čine deo Regionalnog prostornog plana AP Beograda i ističu se kao jedno od prioritarnih rešenja. Opština Barajevo, kao jedna od sedamnaest opština grada Beograda, zauzima važnu ulogu u njegovom daljem razvoju. Prostornim planom opštine Barajevo predviđa se investiranje u poljoprivredu i MSP, sa identitetom zasnovanim na turističko-rekreativnim i prirodnim vrednostima (Урбанистички завод Београда, n. d.).

Predmet istraživanja u radu su mogućnosti za razvoj eko i etno turizma na prostoru opštine Barajevo. Cilj i zadatak rada je da predstavi turističke potencijale opštine, i kroz detaljnu analizu objasni njene snage, slabosti, šanse i pretnje, sve u cilju budućeg razvoja opštine i zaštite životne sredine. Osnovni izvori podataka koji su poslužili za analizu jesu dokumenta (Prostorni plan gradske opštine Barajevo, Strategija održivog razvoja gradske opštine Barajevo 2010-2020.), statistički podaci, provereni podaci sa veb sajtova i terenska istraživanja. U radu su primenjene različite metode istraživanja, kao što je metoda terenskog rada, SWOT metoda, kao i metoda analize i sinteze zarad dobijanja kompleksnih rezultata. Analiza je rađena na opštinskom nivou. Na osnovu svega toga, dobiće se potpuna slika o mogućnostima opštine Barajevo za razvoj eko i etno turizma na njenoj teritoriji.

TURISTIČKI POTENCIJALI OPŠTINE BARAJEVO

Saobraćajno-geografski položaj

Jedna od prednosti opštine Barajevo jeste njen povoljan saobraćajno-geografski položaj. Barajevo je od centra Beograda udaljeno oko 27 km i među njima postoji dobra saobraćajna veza. Preko teritorije opštine prelazi Ibarska magistrala, koja povezuje Beograd sa Jadranskim primorjem, i samim tim predstavlja jedan od najvažnijih puteva u državi. Po važnosti se ističe i pruga Beograd-Bar. Osim toga, Barajevo je putevima dobro povezano sa susednim opštinama što omogućava laku prostornu pokretljivost stanovništva. Svakodnevno saobraćaju autobusi SP „Lasta“ RJ Barajevo, kako prema Beogradu, tako i ka naseljima unutar područja opštine.

Očuvana priroda

Prema popisu iz 2011. godine u strukturi privrede Barajeva uglavnom dominiraju trgovina, prerađivačka industrija, saobraćaj i skladištenje i građevinarstvo. Zahvaljujući nerazvijenoj industriji i nepostojanju industrijskih zagađivača, Barajevo karakteriše relativno očuvana priroda. U Prostornom planu gradske opštine Barajevo koji je objavio Službeni list grada Beograda broj 53-93 navedeno je da Barajevo pripada VI kategoriji unutar ekološke kategorizacije područja AP Beograda, odnosno da predstavlja područje sa značajnim ekološkim potencijalom. Popisna statistika Opštine i regiona u Republici Srbiji iz 2011. godine ukazuje na 15 330 ha poljoprivredne površine na teritoriji ove opštine, od čega 12 324 ha odlazi na oranice i bašte, 928 ha na voćnjake, 48 ha na vinograde, 1 595 ha na livade, a 435 ha na pašnjake. Iz ovoga se uočava da je Barajevo značajan proizvođač pšenice i kukuruza, dok za

preradu voća i povrća postoje velike mogućnosti. Opština svoju snagu vidi i u vinariji „Trišić“ iz Vranića, koja je na mnogim domaćim i međunarodnim festivalima osvajala brojne nagrade i priznanja. Među priznanjima posebno se ističe srebrna medalja sa poznatog vinskog festivala *Decanter* u Londonu iz 2019. godine (eKapija, 2019). Zastupljena je i proizvodnja mesa, mleka, jaja i meda za tržište. U Barajevu postoji pčelarsko društvo osnovano od strane seoskih pčelara radi očuvanja tradicionalnog pčelarstva. Svake godine se organizuje privredno turistička manifestacija „Barajevski medenjaka“ gde se promovišu med, pčelinji proizvodi i pčelarska oprema, a na kojem prisustvuju izlagači iz cele Srbije. Organska farma „Laf“ predstavlja jednu od većih šansa opštine za razvoj agro-eko turizma predviđenog Prostornim planom gradske opštine Barajevo. Prva je u Srbiji dobila sertifikat za organsku proizvodnju koka nosilja i jaja, a pored toga najviše se gaje organske žitarice, kao i organsko povrće, voće, domaći proizvodi (med, zimnica, začinsko bilje...). Organska farma saraduje sa mnogim drugim farmama sa kojima se povezala u udruženje „Bio razvoj“. Jedan od primera saradnje u okviru udruženja je sa farmom „Neven“ u Meljaku koja drži krave i pravi sir (Andrejić, 2014). Usmeravanje na dalji razvoj ratarsko-stočarske poljoprivrede omogućilo bi veći uzgoj zdrave, organske hrane i promociju eko-agro turizma.

Zaštićena prirodna dobra

Prema podacima Zavoda za zaštitu prirode Srbije na teritoriji opštine Barajevo nalaze se dva zaštićena područja – spomenik prirode Tri hrasta lužnjaka Bare i spomenik prirode Lipovačka šuma – Dugi rt.

Spomenik prirode „Tri hrasta lužnjaka – Bare“ nalazi se u selu Šiljakovac, na mestu „Bare“, pored reke Robaje i stavljen je pod zaštitu kao značajno prirodno dobro III kategorije. Stabla predstavljaju očuvane primerke hrastova lužnjaka (*Quercus robur L.*), čija starost iznosi 220 (prvo i drugo stablo) i 150 godina (treće stablo). Prirodno dobro je stavljeno pod zaštitu kao spomenik prirode u cilju očuvanja retkih botaničkih vrednosti i reprezentativnih dendrometrijskih karakteristika, zaštite autohtone raznovrsnosti i unapređenja predeonih obeležja u kojima tri hrasta lužnjaka dominiraju svojom veličinom i lepotom (Strategija održivog razvoja gradske opštine Barajevo 2010-2020, 2009, str. 82). Info tabla na ulazu u zaštićeno područje ukazuje na kulturno-istorijski karakter ovih hrastova, jer je pod njima 1941. godine održan narodni zbor za podizanje ustanka protiv fašizma. U Strategiji održivog razvoja gradske opštine Barajevo 2010-2020. u okviru prioriteta 1 (specifični cilj 1.1.6.) predviđaju se buduća ulaganja u „Tri hrasta lužnjaka – Bare“ radi unapređenja zaštite, postavljanja putokaza na prilaznim saobraćajnicama, razvijanja dobrog marketinga i kulturno-obrazovnog programa (letnje ekološke škole za učenike osnovne škole i učenike srednje poljoprivredne škole u Barajevu), razglednica, kalendara, suvenira, itd. Zbog svojih retkih botaničkih vrednosti, pejzažne atraktivnosti, blizine Beograda i Ibarske magistrale, ovaj spomenik prirode ima velikih potencijala za podsticanje izletničkog, rekreativnog i ekološkog turizma kao komplementarna turistička vrednost.

Zaštićeno prirodno dobro „Lipovačka šuma – Dugi rt“ nalazi se na teritoriji gradskih opština Barajevo i Čukarica i predstavlja deo šumskog kompleksa Lipovačke šume. Zaštićeno područje karakteriše florističko i faunističko bogatstvo, od čega je 13 biljnih vrsta zaštićeno, a jedna se nalazi na međunarodnoj listi divlje flore i faune. Ornitofauna je takođe značajna sa 68 vrsta ptica, od čega je 45 strogo zaštićeno. Među predstavnicima klase sisara mogu se izdvojiti srna, divlja svinja, vodena voluharica, dok u klasi vodozemaca posebno mesto zauzima zelene krastave žabe (*Србијашуме, n. d.*). U Članu 3 Rešenja o proglašenju zaštićenog područja „Lipovačka šuma – Dugi rt“ objavljenom u Službenom listu grada Beograda broj 57/I-9 navedeno je da se zaštićeno područje svrstava u III kategoriju, kao zaštićeno područje lokalnog značaja, odnosno područje značajno za grad Beograd. Član 4 napominje da je u III stepenu zaštite moguće vršiti upravljačke intervencije radi revitalizacije i unapređenja zaštićenog područja, kao i selektivno i ograničeno korišćenje prirodnih resursa i prostora uz uređenje pešačkih staza i prostora sa izletničkim sadržajima. Kako je reč o zaštićenom području,

Mogućnosti za razvoj eko i etno turizma u opštini Barajevo

članom 6 navode se radovi i aktivnosti koje se ograničavaju u skladu sa održivim korišćenjem i kapacitetom prostora. Jedna od njih podrazumeva aktivne i pasivne vidove rekreacije u zonama predviđenim za rekreaciju i izlete u meri koja ne ugrožava zaštićeno prirodno dobro. Između ostalog, u članu 6 kao tačka 18, navodi se i lov radi održavanja optimalne brojnosti i zdravstvenog stanja populacija lovnih vrsta, odnosno organizacija i upravljanje lovištem.

U Strategiji održivog razvoja gradske opštine Barajevo 2010-2020. kao jedan od prioriteta cilj je jačanje turističkih potencijala opštine, što, između ostalog, obuhvata promociju izletišta Lipovačka šuma. U skladu sa prostorno-programskom orijentacijom izletišta Lipovica koju je dao Urbanistički zavod grada Beograda, izdvojeno je sedam zona, među kojima naročito značaj za budući razvoj opštine imaju slobodne izletničke zone (698 ha), zona turističkog turizma (136 ha), zona uzgoja lovne divljači (445 ha), zona jezera (92 ha) i zona dečje rekreacije (70 ha). Na zonu zaštite odlazi površina od 1 320 ha (Strategija održivog razvoja gradske opštine Barajevo 2010-2020, 2009, str. 79). Razvoj konjičkog sporta predstavlja jednu od atraktivnosti Lipovačke šume, pa se tako, na samom ulazu u nju, nalazi konjički klub „MBM”. Jahanje, posmatranje ptica, branje lekovitih biljaka, šetnja izletničkim stazama samo su deo potencijala Lipovačke šume za razvoj ekološkog turizma. Zahvaljujući brojnoj divljači (srne, zečevi, fazani, jarebice) zastupljen je i lovni turizam, pri čemu se posebno ističe lovačko udruženje „Mića Popović”, koje često posećuju kako domaći, tako i inostrani turisti. Udruženje se bavi uzgojem, prihranom i lovom na divljač u skladu sa planskim dokumentima (TVKopernikus, 2020). Uz ove karakteristike i blizinu Beograda uočava se potencijal Lipovačke šume za razvoj izletničkog, sportsko-rekreativnog, lovnog, kao i dečjeg i omladinskog turizma (nastava i radionice u prirodi) uz naglasak na održivi razvoj, odnosno očuvanje zdrave životne sredine.

Akumulacija Duboki potok

Veštačko jezero Duboki potok predstavlja još uvek nedovoljno iskorišćeno izletišta u okolini Beograda. Od centra Barajeva udaljeno je oko 2 km i osnovna namena mu je zadržavanje poplavnog talasa. Jezero je bogato ribom i predstavlja poznatu lokaciju ribolovaca. Uređenjem obale stvorile bi se mogućnosti za sport, rekreaciju, otvaranje eko-kampova. Izgradnjom staza oko jezera podstakao bi se biciklizam, kome nije posvećena pažnja prilikom planiranja prostora opštine Barajevo. U Službenom listu grada Beograda broj 53-127 jezero Duboki potok navedeno je kao jedno od turističkih potencijala opštine Barajevo koje bi trebalo aktivirati. Jezero daje mogućnosti za razvoj izletničkog, sportsko-rekreativnog, kupališnog i ribolovnog turizma.

Kulturno-istorijsko i etno nasleđe

Na teritoriji opštine nalazi se značajan broj nepokretnih kulturnih dobara (Завод за заштиту споменика културе града Београда, n. d.), među kojima se posebno ističe spomenik kulture od velikog značaja crkva brvnara u Vraniću, sagrađena 1823. godine na temeljima starije crkve iz XVIII veka. Naročito je interesantan kompleks u porti crkve brvnare, koji čine sama crkva brvnara, kuća porodice Matić, crkva posvećena Sv. Iliji iz 1888. godine, nadgrobnici, parohijski dom u kome se nalazi Spomen muzej, crkvena biblioteka i sveštениčka kuća. Kuća porodice Matić u Vraniću predstavlja retko očuvan primerak šumadijske dvodelne čatmare iz prve polovine 19. veka. U njoj su se za vreme Prvog srpskog ustanka sastajale vođe ustanka u Vraniću - Milisav Čamdžija, Pavle i Anastas Popović, Mata Mirković. Kuća porodice Matić je do danas jedina identifikovana ustanička kuća na beogradskom području. Na istočnoj strani porte, pored kuće porodice Matić, nalazi se šest pomoćnih privrednih objekata – dva koša, dve magaze, dva mlekara, koji doprinose očuvanju tradicionalnog izgleda šumadijskih kuća (Живковић, 2016). Među utvrđenim nepokretnim kulturnim dobrima izdvajaju se i kuća porodice Jeftić u Šiljakovcu, nadgrobnik spomenik Milisava Čamdžije u Velikom Borku, crkva

Sv. Arhandela Mihaila u Beljini, kuća porodice Stevanović u Šiljakovcu, stara mehana u Barajevu, stara škola u Boždarevcu, osnovna škola u Vraniću, crkva Sv. Trojice u Bačevcu, čaršija u Beljini (status prostorne kulturno-istorijske celine) (Каталог непокретних културних добара на подручју града Београда, n. d.). Pored toga, četiri arheološka lokaliteta, pet graditeljskih objekata i jedno spomen obeležje uživaju status prethodne zaštite. Postoje velike šanse za razvoj kulturno-istorijskog i manifestacionog turizma, naročito zahvaljujući brojnim svečanostima kao što su „Dani kneza Sime Markovića“, festival foklora u Vraniću, „Barajevu u pohode“, Festival rodoljubive poezije itd., koje, povezane sa kulturno-istorijskim nasleđem, doprinose očuvanju tradicije i foklora na ovom prostoru.

Osnova za razvoj etno turizma na prostoru opštine Barajevo nalazi se u bogatom etnološkom nasleđu, očuvanoj prirodi, proizvodnji koja se zasniva na domaćoj radinosti, sve u skladu sa održivim razvojem pri čemu lokalno stanovništvo ostvaruje ekonomsku dobit dok se istovremeno podiže svest o važnosti očuvanja zdrave životne sredine. Kako etno turizam podrazumeva boravak u seoskim domaćinstvima i etno selima, opština Barajevo ima značajnog potencijala za njegov razvoj. U tom pogledu naročito se izdvaja naselje Bačevac u kome se, na svega 20 km od Beograda, nalazi etno domaćinstvo, restoran i konaci „Zorniča kuća“. Blizina Beograda omogućava potenciranje izletničkog i vikend turizma, dok autentični seoski ambijent uz mini zoo vrt, terene za sport, ergelu i školu jahanja predviđa jačanje etno i eko turizma na tom prostoru. Konak „Zorniča kuće“ je, u skladu sa okruženjem, izgrađen od prirodnih materijala (drvo, kamen, cigla). Domaćinstvo je dobitnik „Zlatne medalje“ za razvoj eko i etno turizma Sajma turizma 2012. godine (Etno domaćinstvo, restoran, konaci i kamp „Zorniča kuća“, n. d.) i nagrade „Najbolje iz Srbije 2019“ Privredne komore Srbije i Ministarstva trgovine, turizma i telekomunikacija. Geografski položaj Bačevca, Šiljakovca i Vranića, odnosno činjenica da se spomenuta naselja graniče, i da se upravo na njihovim teritorijama nalazi veliki broj spomenika kulture (uz brojne manifestacije koje se tu, kao i u široj okolini, održavaju) daje mogućnost za stvaranje jedinstvenog kompleksa kulturno-istorijskog, manifestacionog i etnološkog nasleđa, koji bi u narednim godinama omogućio jačanje istoimenih vidova turizma.

U Prostornom planu gradske opštine Barajevo objavljenom u Službenom listu grada Beograda broj 53-127 planiran je razvoj ruralnog turizma u naseljima Beljina, Lisović, Arnajevo, Rožanci i Manić (južni deo opštine), koja obiluju seoskim pejzažima daleko od zagađenja i buke grada. Prostornim planom su izdvojena četiri reiona unutar makro-turističke zone Barajevo – rejon Barajevo, Vranić i Beljina predodređeni su za razvoj kulturno-istorijskog, manifestacionog, izletničkog i ruralnog turizma.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Na osnovu SWOT analize najveće snage (potencijali) opštine predstavljaju povoljan geografski položaj; poljoprivredno zemljište i proizvodnja organske hrane; vodni resurs (akumulacija Duboki potok); šumsko prostranstvo i raznovrsnost biljnog i životinjskog sveta; kulturno-istorijsko nasleđe; tradicija u proizvodnji meda i mleka; etno domaćinstvo „Zorniča kuća“; domaća radinost; vinarija „Trišić“; lovačko društvo „Mića Popović“; organska farma „Laf“; nepostojanje velikih industrijskih zagađivača; izrađena Strategija održivog razvoja gradske opštine Barajevo 2010-2020. kao i izrađen Lokalni plan upravljanja otpadom gradske opštine Barajevo 2011-2020. Međutim, ne treba zanemariti njene slabosti, koje se odnose na sve one faktore koji onemogućavaju da svoje snage iskoristi na pravi način. Slabosti opštine Barajevo ogledaju se u sledećem: manjak smeštajnih kapaciteta; nedovoljno iskorišćeni turistički potencijali; nepostojanje turističkog info centra; slab marketinški pristup; nedostatak opštinskih finansijskih sredstava; nedovoljna edukacija lokalnog stanovništva po pitanju zaštite životne sredine; nepostojanje Službe i Fonda za zaštitu životne sredine. S druge strane, izdvojene su pretnje, odnosno opasnosti ili prepreke, koje otežavaju očuvanje zdrave životne sredine i razvoj održivih oblika turizma. Pretnje opštine Barajevo za razvoj eko i etno turizma predstavljaju ugroženost klizištima (naročito područja Vranića, Bačevca, Šiljakovca,

Mogućnosti za razvoj eko i etno turizma u opštini Barajevo

Boždarevca, Meljaka) i bujicama (Barajevska reka i Beljanica); smanjivanje površine poljoprivrednog zemljišta i napuštanje poljoprivredne proizvodnje; nepostojanje ujedinenog kanalizacionog sistema i postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda (slaba komunalna opremljenost); postojanje divljih deponija; neselektivno odlaganje otpada; potencijal za razvoj industrije; iseljavanje mladog stanovništva i negativan prirodni priraštaj (prema popisu iz 2011. godine); urbanizacija. Teritorije nekih od naselja koja su naročita ugrožena klizištima poklapaju se sa teritorijama potencijalno značajnim za razvoj turizma, kao što je Bačevac, Vranić, Šiljakovac. Osim toga, sve veći prelazak mladog stanovništva iz sela u grad stvara problem depopulacije i samim tim manjak radne snage. Postepena urbanizacija izaziva smanjenje površine pod poljoprivrednim zemljištem. To ugrožava razvoj agro-eko turizma koji bi se bazirao na čistoj životnoj sredini i proizvodnji zdrave, organske hrane. Ono što se takođe javlja kao ograničenje organskoj proizvodnji jeste nedovoljna pomoć države, nejasna politika razvoja. Opština svoje šanse vidi u mogućnosti saradnje sa gradom Beogradom i brojnim organizacijama; u dobijanju statusa „ekološke opštine“; u projektu „Zeleni prsten“ koji se navodi u Strategiji održivog razvoja gradske opštine Barajevo 2010-2020., kao i u razvoju agro-eko i etno turizma baziranom na održivom razvoju.

Strategijom održivog razvoja gradske opštine Barajevo 2010-2020., determinisana su 4 prioriteta, od kojih se prvi odnosi na unapređenje kvaliteta zaštite životne sredine i podsticanje razvoja izletničkog, sportsko-rekreativnog i kulturno-istorijskog turizma (Grubačević, 2010, str. 321). Specifični ciljevi obuhvaćeni prioritetom 1 odnose se na edukaciju stanovništva u cilju podizanja svesti o zaštiti životne sredine, izradu planske dokumentacije, uspostavljanje sistema upravljanja otpadom, formiranje Službe i Fonda za zaštitu životne sredine, kao i jačanje turističkih potencijala opštine (promocija izletišta Lipovačka šuma i jezera Duboki potok; promocija i restauracija predmetnih spomen obeležja na teritoriji opštine Barajevo) i zaštitu botaničkog spomenika Tri hrasta lužnjaka Bare. Za svaki specifični cilj određeni su programi, najvažnije aktivnosti, nosioci aktivnosti, vremenski okvir, izvori sredstava i indikatori. Aktivnosti predviđene Strategijom održivog razvoja opštine u okviru prioriteta 1, a koje su realizovane u zadatom periodu, obuhvataju akcije zarad edukacije o važnosti zaštite životne sredine, izradu Lokalnog plana upravljanja otpadom gradske opštine Barajevo 2011-2020., podizanje stepena stručnosti zaposlenih na poslovima zaštite životne sredine, kontrolu od strane komunalne inspekcije, kontinuiranu prezentaciju turističkih potencijala opštine na sajmovima i izložbama, izrađen i publikovan registar spomen obeležja i spomen ploča na teritoriji opštine, održavanje zelenih površina, održavanje prirodnog dobra „Tri hrasta lužnjaka“. Aktivnosti predviđene Strategijom održivog razvoja opštine u okviru prioriteta 1, koje nisu ispunjene u zadatom periodu, podrazumevaju nepostojanje Službe i Fonda za zaštitu životne sredine, neizrađen Lokalni akcioni plan razvoja turizma 2011-2015., registar turizma opštine, nepostojanje info-pulta turizma. Sredstva za projekat „Izletišta Lipovačka šuma“ još uvek nisu dobijena. Iako radna verzija postoji, LEAP opštine još uvek nije zvanično usvojen, a ista situacija je i sa Lokalnim akcionim planom razvoja turizma. Planira se izrada nove Strategije održivog razvoja opštine Barajevo. Kroz realizaciju aktivnosti postiže se održivi razvoj i doprinosi ispunjenju ciljeva agende 21.

ZAKLJUČAK

Opština Barajevo ima brojne potencijale za razvoj eko i etno turizma. Da bi do toga došlo, u narednom periodu potrebno je veću pažnju posvetiti izradi i realizaciji jasnih planskih dokumenata, kao i aktivnostima kojima bi se doprinelo ostvarenje predviđenih ciljeva. Velika prednost opštine je ta što ima izrađen Strateški plan održivog razvoja, ali se uprkos tome dosta mora raditi na njegovom celovitom ispunjenju. Iako opštinu Barajevo zahvaljujući nepostojanju teške industrije karakteriše relativno očuvana priroda, brojne divlje deponije, neselektivno odlaganje otpada, nepostojanje jedinstvenog kanalizacionog sistema kao ni sistema za prečišćavanje otpadnih voda, i zagađene reke jasno ukazuju da se zaštiti životne sredine ne posve-

čuje dovoljna pažnja. Sve to jeste istaknuto u okviru strateškog dokumenta (vizije) Strategije održivog razvoja opštine kao prioritet 1, ali je isto tako neophodno te ciljeve razvijati u praksi.

LITERATURA

Grubačević, M. et al. (ured.) (2010). *Kvalitet životne sredine u gradu Beogradu u 2010. godini*. Beograd: Sekretarijat za zaštitu životne sredine: Gradski zavod za javno zdravlje: Regionalni centar za životnu sredinu za Centralnu i Istočnu Evropu.

Живковић, Н. (2016). Кућа породице Матић у Вранићу. Преузето 27. фебруара 2020, са <http://beogradskonasledje.rs/wp-content/uploads/2016/11/kuca-porodice-matic.pdf>

Завод за заштиту споменика културе града Београда. (н. д.). Барајево. Преузето 26. фебруара 2020, са <http://beogradskonasledje.rs/kulturna-dobra/gradske-opstine/nepokretna-kulturna-dobra-na-teritoriji-opstine-barajevo>

Непокретна културна добра на подручју општине Барајево. (н. д.). Преузето 26. фебруара 2020, са <http://beogradskonasledje.rs/kd/zavod/barajevo.html>

Просторни планови. (н. д.). Преузето 20. фебруара 2020, са <http://urbel.com/prostomi-planovi/>

Србијашуме. (н. д.). Споменици природе. Преузето 25. фебруара 2020, са <https://srbijasume.rs/zasticena-podrucja/pregled-zasticenih-podrucja/spomenici-prirode/>

Andrejić, M. (2014). Mala oaza zdrave hrane – U poseti organskoj farmi „Laf“ u beogradskoj opštini Barajevo. Preuzeto 25. februara 2020, sa <https://www.ekapija.com/news/1026355/mala-oaza-zdrave-hrane-u-poseti-organskoj-farmi-laf-u-beogradskoj-opstini>

Etno domaćinstvo, restoran, konaci i kamp „Zornića kuća“. (н. д.). Preuzeto 27. februara 2020, sa <https://www.moja-delatnost.rs/etno-restoran-beograd-barajevo/etno-domacinstvo-restoran-konaci-i-kamp-zornica-kuca/MMvGOpW>

Strategija održivog razvoja gradske opštine Barajevo 2010-2020. (2009). Preuzeto 20. februara 2020, sa <http://kler.barajevo.org.rs/dokumenta/Strategija%20odzivog%20razvoja%20opstine%20Barajevo%20OK.pdf>

TVKopernikus. (21. februar 2020). Beograd evropski turistički biser 05 (TV KCN). Preuzeto sa https://www.youtube.com/watch?v=v7WMgA1BBxI&feature=youtu.be&fbclid=IwAR1tf3XglX6DirayWPZbilDhtNtfKnB_E2n7HtG1i-xdUjX4u-dJuYFp0s

Veliko priznanje za vino DiMASiD 2013 vinarije Trišić iz Vranića. (2019). Preuzeto 26. februara 2020, sa <https://www.ekapija.com/news/2522686/veliko-priznanje-za-vino-dimasiid-2013-vinarije-trisic-iz-vranica>